

Μουσείων ... Περιηγήσεις

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΣ ΗΛΙΑ ΛΑΛΑΟΥΝΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΜΑΙΡΗ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ - ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φιλολόγος, Δρ. Αρχαιολογίας
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

Πολλά είναι τα ωραία και θαυμαστά που μπορεί να απολαύσει κανείς κάνοντας τον περίπατό του στην περιοχή, την οποία σκιάζει ο ιερός βράχος της αθηναϊκής Ακρόπολης. Το Μουσείο Κοσμήματος Ηλία Λαλαούνη, το κόσμημα κοσμημάτων, όπως θα μπορούσε να το χαρακτηρίσει κανείς, είναι ένα από αυτά. Και είναι εκεί στη συμβολή των οδών Καρυατίδων 4α και Καλλισπέρη 12 από το Δεκέμβριο του 1994 χαρίζοντας στους όλβιους επισκέπτες την εκπληκτική εικόνα ενός πετυχημένου υμέναιου, της τέχνης της κοσμηματοποιίας από τη μια και της ιστορίας των πολιτισμών του κόσμου από την άλλη.

M

ουσείο και δημιουργός διεκδικούν τα πρωτεία μοναδικότητας στον κόσμο.

Το Μουσείο είναι το μοναδικό μουσείο σύγχρονου κοσμήματος στον κόσμο και ο δημιουργός του ο μοναδικός κοσμηματοποιός που έχει εκλεγεί ως μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας Καλών Τεχνών. Βέβαια, η διάκριση αυτή δεν είναι η μοναδική για τον εμπνευσμένο καλλιτέχνη. Ο **Ηλίας Λαλαούνης** έχει τιμηθεί με πολλά βραβεία για την εξαιρετική του τέχνη και τεχνική και ταυτοχρόνως για την ευαισθησία που δείχνει απέναντι στους πολιτισμούς της ανθρωπότητας και την ειλικρινή επιθυμία του να γνωρίσει σε βάθος τις εκφάνσεις αυτών

των πολιτισμών που ξεκινούν από το απώτατο παρελθόν και φθάνουν έως σήμερα.

Στο Μουσείο Κοσμήματος ο επισκέπτης δεν θαυμάζει μόνο το προϊόν των πολυτελών υλικών που, ούτως ή άλλως, είναι εντυπωσιακό, μένει ενεός εμπρός στη δύναμη που αποπνέει το κάθε κόσμημα ως φορέας μνήμης ιστορικών στιγμών που σημάδεψαν την ανθρωπότητα. Το εκπληκτικό είναι πως ο Ηλίας Λαλαούνης έγινε κοινωνός όλων αυτών των στιγμών, αφού αφιέρωσε πολύ χρόνο στη μελέτη τους. Τον περισσότερο χρόνο μελέτης όμως τον απαίτησαν οι σύγχρονες επιστήμες, καθώς ο Ηλίας Λαλαούνης γοητευμένος από τα κρυφά μυστικά τους εντρύ-

φησε σ' αυτές και παρήγαγε εξαιρετικές συλλογές που ενθουσιάζουν γνώστες και μη. "Τη συλλογή με τα "Βιοσύμβολα" τη δούλεψε επί δυόμισι χρόνια με τη βοήθεια γιατρών μικροβιολόγων θα μου πει η κ. **Άντζυ Νομικού**, η υπεύθυνη Επικοινωνίας και Τύπου του Μουσείου και τότε κατάλαβα, πως δεν φθάνει μόνο το ταλέντο του καλλιτέχνη, απαιτείται αφιέρωση και σκληρή δουλειά και σε γνωστικό επίπεδο, για να παραχθεί το τέλειο.

Πάρα πολλές ήταν οι φορές που υποκλίθηκα στην τέχνη, στις γνώσεις, στην ευαισθησία, στην ομορφιά της ψυχής, στο ένστικτο, με δυο λόγια στην αξία του μεγάλου αυτού καλλιτέχνη, περίπου τόσες όσες είναι και οι συλλογές των έργων του που κοσμούν τον πρώτο όροφο της όμορφης οικίας του '30 που κάποτε στέγαζε τα παλιά εργαστήρια χρυσοχοΐας

Αυτός ο κόσμος ο μικρός, ο μέγας! Φύση, ιστορία και επιστήμες εμπνέουν το χρυσοκόο κι αυτός δημιουργεί κοσμήματα εκπληκτικά όμορφα, άξια ιδέσθαι από μικρούς και μεγάλους.

Ο τεχνίτης Τάκης Βαρουξής μπει τον αδαή επισκέπτη στα μυστικά της αργυροχρυσοχοΐας.

του Ηλία Λαλαούνη. Μετά τη μεταφορά των εργαστηρίων στην Κηφισιά το κτήριο ανακαινίσθηκε από το Βασίλη Γρηγοριάδη σύμφωνα με τα σχέδια του Γάλλου αρχιτέκτονα και ακαδημαϊκού Bernard Zehrfuss κι έγινε Μουσείο ακολουθώντας τις επιταγές της σύγχρονης μουσειολογίας.

Η αίσθηση της διακριτικής πολυτέλειας που αποπνέει το Μουσείο δεν οφείλεται μόνο στα εκθέματά του, αλλά και στην προσοχή και στο σεβασμό με τα οποία αντιμετωπίζεται ο επισκέπτης. Οι άψογοι από πλευράς αισθητικής χώροι, η επιλογή των χρωμάτων, η έκθεση των κοσμημάτων, οι χώροι λειτουργίας των πολιτιστικών προγραμμάτων που περιλαμβάνουν εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές σχολείων, διαλέξεις και σεμινάρια

για ενήλικες, η επιστημονική βιβλιοθήκη, το εργαστήριο με τον επί σειρά ετών πανάξιο τεχνίτη **Τάκη Βαρουξή**, ο οποίος με αφάνταστη καρτερία και γλυκύτητα μπει τον αδαή επισκέπτη, μικρό και μεγάλο, στα μυστικά της αργυροχρυσοχοΐας, το πωλητήριο, το καλαίσθητο καφέ και η ανεπιτήδευτη ευγένεια του προσωπικού κάνουν την επίσκεψη στο Μουσείο Κοσμήματος μίαν αξέχαστη εμπειρία που αξίζει να την προσφέρει κανείς ως δώρο στον εαυτό του.

Τις πρώτες ψυχικές δονήσεις τις ένιωσα όταν βρέθηκα στο χώρο υποδοχής και η ματιά μου έπεσε στις προθήκες με τα αγριολούλουδα της ελληνικής φύσης. Τα πιο ταπεινά είδη της γηγενούς κλωρίδας, ο φλώμος, η καμπανούλα, το κυκλάμινο, το γαϊδουράγκαθο απέκτησαν

εδώ μεγάλη αξία καθώς ο καλλιτέχνης τα έκανε πολυτελή έργα τέχνης. Εντυπωσιάζουν με τις λεπτομέρειές τους και την κίνηση που τα κάνει να μοιάζουν αληθινά, σαν να τους πήρε μια χρυσή βροχή τη ζωή και φυλάκισε την ανάσα τους.

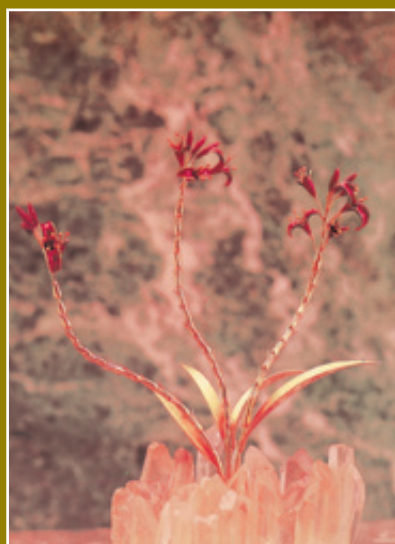
Ανεβαίνοντας την ξύλινη σκάλα στάθηκα για λίγο στο πλατύσκαλο, όπου εκτίθενται τρία έργα ενός άλλου εμπνευσμένου καλλιτέχνη, του Σαλβατόρ Νταλί. Η αίθουσα με τις 50 συλλογές και τα 3.000 περίπου κοσμήματα και μικρογλυπτά που σχεδίασε και υλοποίησε ο Ηλίας Λαλαούνης από το 1940, οπότε άρχισε να εργάζεται στην οικογενειακή επιχείρηση έως το 1992, είναι ιδιαίτερος ατμοσφαιρική. Βοηθούν σ' αυτό το ξύλινο πάτωμα και τα χρώματα, γκρι και σομόν, που δένουν αρμονικά.

1

2

3

1. Από την συλλογή "Η ασπίδα του Αχιλλέα". 2. Συλλογή εμπνευσμένη από την τέχνη και την αρχιτεκτονική ξένων πολιτισμών και 3. από την συλλογή που είναι εμπνευσμένη από την μινωική τέχνη.

Το ταξίδι στη γνώση ξεκινά από αριστερά. Η πρώτη ενότητα με τον κυριολεκτικό και μεταφορικό τίτλο: **"Η χρυσή αυγή της τέχνης"** περιλαμβάνει τρεις εκπληκτικές συλλογές, την *"Παλαιολιθική-Νεολιθική"*, την *"Ευρωπαϊκή Χαραυγή"* και το *"Ίλιον"*, στις οποίες είναι εμφανής η γοητεία που άσκησε στον καλλιτέχνη η αρχαιολογική ανακάλυψη. Το μάθημα της Προϊστορίας γίνεται εδώ πιο κατανοητό, πιο προκλητικό, βοηθώντας και του λαμπυρίζοντος χρυσού, της "χρυσής πινελιάς" του καλλιτέχνη. Τι ενέπνευσε το σύγχρονο δημιουργό; Για την πρώτη συλλογή, τα πρώτα τέχνηρα του προϊστορικού ανθρώπου, λίθινα και οστέινα εργαλεία, όπλα και κεραμικά αγγεία. Για τη δεύτερη συλλογή, οι εντυπωσιακές σπηλαιογραφίες και τα ειδώλια,

κατ' εξοχήν γυναικεία, ένας ύμνος στη Μητέρα-Θεά. Όσο για την τρίτη, ο "θησαυρός του Πριάμου" προφανώς δεν "τρέλανε" μόνο τον ανασκαφέα της ομηρικής Τροίας, τον εραστή της αρχαιολογίας Ερ. Σλήμαν που συνέδεσε το όνομά του με τη θρυλική ανακάλυψη, αλλά και τον Ηλία Λαλαούνη, που απάντησε στην πρόκληση με μια θαυμάσια σειρά κοσμημάτων που αναμφίβολα θα επιθυμούσε να έχει στην κατοχή της μια γυναίκα. Γιατί θα πρέπει οπωσδήποτε να σημειωθεί εδώ, πως όλα αυτά τα κοσμήματα των συλλογών σχεδιάστηκαν όχι για να μπουν σε προθήκες αλλά για να φορεθούν από τη σύγχρονη γυναίκα.

Το γεγονός που κάνει ξεχωριστή τη δουλειά του Ηλία Λαλαούνη είναι πως χαρίζει στις γυναίκες τού σήμερα τη δυνα-

τότητα να κοσμήσουν το λαιμό, τα χέρια ή τα δάκτυλά τους με έργα τέχνης που ως σύλληψη έχουν πίσω τους την ιστορία της ανθρωπότητας ή την επιστήμη αλλά φέρουν τη σφραγίδα του σύγχρονου καλλιτέχνη, κυρίως αυτό το "κάτι" που είδε το ασκημένο μάτι του στην ιστορική στιγμή, στην τέχνη των πολιτισμών της γης, στη σύγχρονη επιστήμη.

Στη δεύτερη ενότητα ξετυλίγεται η **"ιστορία του ελληνικού κοσμήματος"** μέσα από τις συλλογές, όπως είναι *"Η ασπίδα του Αχιλλέα"*, η *"Μινωική-Μυκηναϊκή-Κυκλαδική"*, η *"Νεογεωμετρική"*, η *"Αρχαϊκή-Κλασική-Ελληνιστική"*, οι *"Γλαύκες και Ανθέμια"*, η *"Βυζαντινή"*, *"Για τη νίκη κάθε γυναίκας"*. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Ήταν το 1958 όταν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης

ο Ηλίας Λαλαούνης έκανε μια δυναμική εμφάνιση παρουσιάζοντας τέσσερις συλλογές που έφεραν τη σφραγίδα της αρχαίας ελληνικής παράδοσης και ουσιαστικά άνοιγαν το δρόμο στη σύγχρονη ελληνική κοσμηματοποιία. Και για τον ίδιο ήταν μια πρόκληση να ανταποκριθεί στο κάλεσμα του αρχαίου καλλιτέχνη που χρησιμοποίησε ως μέσον το κόσμημα - ας θυμηθούμε τα εξαιρετικά κοσμήματα της μινωικής και της μυκηναϊκής τέχνης - για να συνομιλήσει με όσους κατοπίκους είχαν την ευαισθησία να

γή. Εδώ ο χρυσοκόος παρακολουθεί την πορεία της γεωμετρίας στην τέχνη αρχίζοντας από τη γεωμετρική και φθάνοντας ως την τέχνη των Η/Υ της δεκαετίας του '70.

Στη συλλογή που ακολουθεί, η γλαύκα, το σύμβολο του πάλαι ποτέ "κλεινού άστεως", της Αθήνας δηλαδή, γοητεύει με τις πάμπολλες προκλητικές μορφές που παίρνει: "γλαύκα η γκέισα", "γλαύκα η παρατηρητική", "γλαύκα η ζαλισμένη", "γλαύκα η αδιάφορη", "γλαύκα η συντηρητική".

Ας περάσουμε όμως σε μian

αφουγκρασθούν της τέχνης του τα μιλήματα.

Ο Ηλίας Λαλαούνης με απεριόριστο σεβασμό απέναντι στα ιερά σύμβολα αλλά και με θαυμασμό απέναντι στη φύση και στα άπειρα θέματά της που εμπνέουν τον κυκλαδίτη καλλιτέχνη αξιοποίησε όλα τα μέσα, προκειμένου να δείξει ένα προσωπικό καλλιτεχνικό ιδίωμα και να καταδείξει την αυθυπαρξία του ελληνικού κοσμηματος στο διεθνές περιβάλλον. Ας πάμε όμως παρακάτω. Πολύ ενδιαφέρουσα είναι αναμφίβολα η "Νεογεωμετρική" συλλο-

άλλη συλλογή. Μεγαλοπρεπής είναι η μόνη λέξη που ταιριάζει στη "βυζαντινή" συλλογή του Ηλία Λαλαούνη που οπωσδήποτε εντυπωσιάζει, κυρίως το κομμάτι με τα "κοσμήματα σώματος", τα οποία έλκουν την προσοχή και εξ αιτίας του τρόπου προβολής τους. Κυριαρχεί το σύμβολο του χριστιανισμού, ο σταυρός, απέριτος και συνάμα τέλειος. Η διακοσμητική του δύναμη σε καθλώνει. Βεβαίως και πολλά άλλα στοιχεία της βυζαντινής τέχνης και παράδοσης έχουν αξιοποιηθεί ποικιλοτρόπως

ακόμα και τα μνημειώδη αρχιτεκτονικά έργα, τα οποία ο καλλιτέχνης τα προσάρμοσε με τρόπο μοναδικό στις απαιτήσεις της κοσμηματοποιίας. Τη δεύτερη ενότητα την κλείνει η πολύ όμορφη - ακόμα και ως τίτλος - συλλογή: **"Για τη νίκη κάθε γυναίκας"**. Λάτρης αναμφισβήτητα του γυναικείου φύλου - και πώς να μην είναι άλλωστε εν μέσω πέντε γυναικών, της συζύγου και των τεσσάρων κορών του, οι οποίες συνεχίζουν επάξια την επιχείρηση και τη διεύθυνση του Μουσείου - ο Ηλίας Λαλαού-

Τα εντυπωσιακά κοσμήματα γίνονται αντικείμενο μελέτης από μαθητές που παίρνουν μέρος στα ενδιαφέροντα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου.

νης επέλεξε το κατ' εξοχήν σύμβολο της νίκης των Ολυμπιακών Αγώνων της αρχαιότητας, το στεφάνι από κλαδί αγριελιάς, για να δημιουργήσει μια σειρά έξοχων κοσμημάτων. Το σημαντικό είναι πως με μια απλή κίνηση, πλήρη ευαισθησίας, χωρίς να στερήσει από τους άνδρες το σύμβολο της νίκης τους στους αγώνες που

διεξάγονταν στα αρχαία στάδια χάρισε και στη γυναίκα τη μέγιστη τιμή προσφέροντάς της το ίδιο σύμβολο της νίκης για τους καθημερινούς σκληρούς αγώνες που δίνει στο στίβο της ζωής. Η τρίτη ενότητα είναι άκρως ενδιαφέρουσα και σε επικοινωνιακό επίπεδο. Περιλαμβάνει συλλογές εμπνευσμένες από την τέχνη και την αρχιτεκτο-

νική δεκαπέντε ξένων πολιτισμών. Επίσημα προσκεκλημένος κρατικών μουσείων, όπως του Μουσείου Πούσκιν της Μόσχας, δημάρχων, όπως της Ιερουσαλήμ ή ηγετών χωρών, όπως είναι η Κίνα η Ιαπωνία, το Ιράν και πολλών άλλων, αξιοποιεί την ιστορία και την τέχνη των φιλοξενούντων χωρών κι εκφράζει γενναιόδωρα το

ευχαριστώ του με τη δημιουργία συλλογών που αναδεικνύουν την πολιτιστική τους προσφορά. Η σκυθική συλλογή, η συλλογή Άπω Ανατολή, η συλλογή Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής, η συλλογή από το Λουριστάν στην Περσέπολη, η συλλογή Μεσοποταμία, η συλλογή Άγιοι Τόποι, η συλλογή Αμεριντιάν, η προκολομβιανή συλλογή, η συλλογή Βίκινγκς, η κέλτικη συλλογή και η κυπριακή συλλογή αποτελούμενες από εξάισια περιδέραια, σκουλαρίκια, παν-

προσωπικότητα του εκλεκτού καλλιτέχνη ένα κατέχει κυρίαρχη θέση: πρόκειται για την παθιασμένη του αγάπη για τη φύση. Το χαρακτηριστικό αυτό ο Ηλίας Λαλαούνης το κληρονόμησε από τον πατέρα του και σ' αυτόν το επιστρέφει ως αντίδωρο με τις θαυμάσιες συλλογές που αποτελούν την τέταρτη ενότητα: Τα "Αγριολούλουδα", τα "Χείλια και Κοχύλια", οι "Κύκνοι και Δελφίνια", ο "Μικρόκοσμος", και "Pastorale" δεν είναι τίποτε άλλο παρά

γραφισμός" και "Ζώδια" είναι οι εκπληκτικές συλλογές που προέκυψαν μετά από βασανιστικές μελέτες πολλών ετών. Στις συλλογές "Βιοσύμβολα" και "Κίνηση στο διάστημα" εικόνες του ηλεκτρονικού μικροσκοπίου και τηλεσκοπίου, αστρονομικά σχέδια, κυτταρικές δομές και πλανητικές τροχιές ζωντανεύουν σχεδόν αυτοούσια σε μικρογλυπτικές συνθέσεις από πολύτιμα υλικά και ημιπολύτιμες πέτρες. Το αποτέλεσμα είναι εντυπωσιακό. Δεν

Πανοραμική άποψη της ατμοσφαιρικής αίθουσας με τα κοσμήματα του πρώτου ορόφου. (πάνω) Ασυνήθιστοι αναπτήρες στην ομώνυμη έκθεση του δευτέρου ορόφου. Ποιοτικοί και οι χώροι του ισόγειου με το πωλητήριο και τις προθήκες με τα αγριολούλουδα. (κάτω)

τατίφ και δακτυλίδια μας αφηγούνται γεγονότα του πολέμου και της ειρήνης, της ήσυχης, καθημερινής ζωής αλλά και της έντονης πολιτικής και κοινωνικής κατάστασης που πολλές φορές ανατρέπονται και "μιλούν" για τις σχέσεις των λαών σε πολιτιστικό επίπεδο και για τις αλληλεπιδράσεις που δημιουργούνται αναπόφευκτα με τις μετακινήσεις των λαών.

Στα κληρονομικά χαρακτηριστικά που διαμόρφωσαν την

έναν ύμνος στη μαγεία και τη σαγήνη της ζωοδότρας φύσης. Σχετική με τη φύση και το σύμπαν αλλά από άλλη οπτική γωνία είναι η πέμπτη ενότητα. Εδώ την έμπνευση τη δίνει η επιστήμη, δηλαδή η συστηματοποιημένη γνώση γύρω από θέματα που άπτονται της φύσης, που έχουν τη φύση ως βάση τους: "Βιοσύμβολα", "DNA", "Κίνηση στο διάστημα", "Το χάος και οι γαλαξίες του" αλλά και "Σταγόνες και χιτώνες", "Χορο-

μπορείς παρά να υποκλιθείς στη μεγαλοσύνη του εμπνευσμένου δημιουργού που έβγαλε μέσα από την επιστήμη της Βιολογίας, της Αστρονομίας, της Τεχνολογίας, τη ζώσα τέχνη.

Η έκτη και τελευταία ενότητα αποτελείται από συλλογές που σχετίζονται με ειδικές αναθέσεις, όπως είναι τα σπαθιά των ακαδημαϊκών και από ιδιωτικές συλλογές, όπως είναι η συλλογή της Ίριδος Παπαμάρκου. Ιδιωτικές συλλογές όμως εκτίθενται

και στο δεύτερο όροφο του Μουσείου. Για το διάστημα από τις 16 Νοεμβρίου 2005 έως τις 31 Ιανουαρίου 2006 παρουσιάζεται η πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση με τον τίτλο: **"Ασυνήθιστοι Αναπήρες: Η δύναμη του φωτός"**. Τριακόσια τριάντα επιλεγμένα αντικείμενα από μια μοναδική ιδιωτική συλλογή, η οποία αριθμεί 2.000 και πλέον αναπήρες συνθέτουν μια έκθεση, η οποία φιλοδοξεί να φέρει στο φως άγνωστες πτυχές της ιστορίας των αναπήρων. Οι "κλασικοί" αναπήρες μεγάλων οίκων γεινιάζουν με αναπήρες οβίδες, πιστόλια και κανόνια, φωτογρα-

φικές μηχανές, μπουκάλια ποτών, μέσα μεταφοράς και μορφές ζώων κι αυτοί με αναπήρες φτιαγμένους από πολύτιμα ή σπάνια υλικά όπως χρυσό, ασήμι, φίλντισι, ταρταρούγα, δέρμα ζώων, πορσελάνη, βακελίτη, γυαλί, πηλό και αλουμίνιο (Χορηγοί: Coffeeway Boutique, Antenna TV, Du Pont). Εκπληκτική και αυτή η έκθεση, όπως άλλωστε κάθε τι με το οποίο έχει καταπιαστεί ο Ηλίας Λαλαούνης, αφιερώνοντάς του πολύ χρόνο, πολλή μελέτη, πολύ ταλέντο, πολύ μεράκι, πολύ πάθος, κάτι που εισπράττει αμέσως ο επισκέπτης και το κουβαλάει σαν πολύτιμη απο-

σκευή μαζί με τις πολύτιμες για τα μάτια εικόνες των πολύτιμων κοσμημάτων του σπουδαίου αυτού δημιουργού.

Ευχαριστώ θερμά την υπεύθυνη Επικοινωνίας και Τύπου του Μουσείου Κοσμήματος Ηλία Λαλαούνη, κ. **Άντζυ Νομικού** για την εποικοδομητική συζήτηση που είχαμε και το **Γιώργο Αργυρόπουλο** για τη βοήθειά του στην απομαγνητοφώνηση των κειμένων.

(i) **Μουσείο Κοσμήματος Ηλία Λαλαούνη**, Καρυατίδων 4α & Καλλισπέρη 12, Ακρόπολη. Τηλ. 210-9221044, 210-9239260.